

Lesson 51. यण्सन्धिः ।

We have been dealing with the अ/आ so far. The rest of the swaras can't wait to be discussed as well.

These are the rules to follow:

	First word ending in		Next word beginning with		Results in
1.	इ/ ई	followed by	any other swara but for इ/ ई	=	इ/ ई changing to य्
2.	उ/ ऊ	followed by	any other swara but for उ/ ऊ	=	उ/ ऊ changing to व्
3.	ऋ/ ॠ	followed by	any other swara but for ऋ/ ॠ	=	ऋ/ ॠ changing to र्
4.	ऌ/ ॡ	followed by	any other swara but for ऌ/ ॡ	=	ऌ/ ॡ changing to ल्

Then the changed swara of the first word gets added to the swara of the next word AGAIN to form a new letter.

Here are examples for each of them:

1. प्रति + एकम्

$$\text{प्रत्} + \text{य्} + \text{एकम्} = \text{प्रत्येकम्} ।$$

2. मनु + अनन्तरम्

$$\text{मन्} + \text{व्} + \text{अनन्तरम्} = \text{मन्वन्तरम्} ।$$

3. पितृ + इच्छा

$$\text{पित्} + \text{र्} + \text{इच्छा} = \text{पित्रिच्छा} ।$$

4. घस्लृ + आदेशः

घस् + लृ + आदेशः = घस्लादेशः ।

The exercises with the यणूसन्धिः are in Lesson 51 A.

Lesson 51 A. Exercises with the यण्सन्धिः ।

सन्धिः

1. प्रति + आह =
2. अनु + अयः =
3. इति + आदि =
4. मातृ + आरतिः =
5. पितृ + आज्ञा =
6. मधु + अरिः =
7. तु + अर्थो =
8. अहनि + अहनि =
9. सु + आगतम् =
10. काष्ठानि + आनेतुम् =
11. अपि + अस्ति =
12. लृ + आकृतिः =

सन्धिविच्छेदः ।

1. यद्यपि
2. पित्रंशः
3. साध्विदम्
4. स्मराम्यहम्
5. वस्त्राण्युत्पादयति
6. इत्यपि
7. धात्रंशः
8. मध्वरिः
9. अत्युत्तमः

10. पार्वत्यधुना

11. इत्याक्षिप्तः

12. भवत्वधुना

Lesson 51 B. Answers to Lesson 51 A.

सन्धिः

1. प्रति + आह = प्रत्याहः ।
2. अनु + अयः = अन्वयः ।
3. इति + आदि = इत्यादि ।
4. मातृ + आरतिः = मात्रारतिः ।
5. पितृ + आज्ञा = पित्राज्ञा ।
6. मधु + अरिः = मध्वरिः ।
7. तु + अर्थो = त्वर्थो ।
8. अहनि + अहनि = अहन्यहनि
9. सु + आगतम् = स्वागतम् ।
10. काष्ठानि + आनेतुम् = काष्ठान्यानेतुम् ।
11. अपि + अस्ति = अप्यस्ति ।
12. लृ + आकृतिः = लाकृतिः ।

सन्धिविच्छेदः ।

1. यद्यपि = यदि + अपि ।
2. पित्रंशः = पितृ + अंशः ।
3. साध्विदम् = साधु + इदम् ।
4. स्मराम्यहम् = स्मरामि + अहम् ।
5. वस्त्राण्युत्पादयति = वस्त्राणि + उत्पादयति ।
6. इत्यपि = इति + अपि ।

7. धात्रंशः = धातृ + अंशः ।
8. मध्वरिः = मधु + अरिः ।
9. अत्युत्तमः = अति + उत्तमः ।
10. पार्वत्यधुना = पार्वती + अधुना ।
11. इत्याक्षिप्तः = इति + आक्षिप्तः ।
12. भवत्वधुना = भवतु + अधुना ।

Lesson 52. Yaantavaantaadesha-sandhi.

यान्तवान्तादेशसन्धिः ।

	First word ending in		Next word beginning with		Results in
1.	ए	followed by	any swara	=	ए changing to अय्
2.	ऐ	followed by	any swara	=	ऐ changing to आय्
3.	ओ	followed by	any swara	=	ओ changing to अव्
4.	औ	followed by	any swara	=	औ changing to आव्

Then the changed swara of the first word gets added to the swara of the next word AGAIN to form a new letter.

Here are examples for each of them:

1. हरे + एतत्

हर् + अय् + एतत् = हरयेतत्

2. नै + अकः

न् + आय् + अकः = नायकः

3. विष्णो + एतत्

विष्ण् + अव् + एतत् = विष्णवेतत्

4. पौ + अकः

पू + आव् + अकः = पावकः

Lesson 52 A. Exercises with the यान्तवान्तादेशसन्धिः ।

Do the sandhi for the following:

1. हरे ए
2. तस्मै इदम्
3. गुरो आदिश
4. बालकौ आगतौ
5. वै इह
6. कटे उपवेशनम्
7. फले इच्छा
8. द्विशावहै आर्तिम्
9. करौ एतौ
10. भानो इह
11. नरौ उदारौ
12. तौ एकदा

सन्धिविच्छेदः

1. गुरुवुत्साहः
2. बालावोजस्विनौ
3. जनयुत्कण्ठा
4. फलयिच्छा
5. छात्रावगतवन्तौ

Lesson 52 B. Answers to lesson 52 A.

1. हरे + ए = हरये
2. तस्मै + इदम् = तस्मादिदम्
3. गुरो + आदिश = गुरावादिश
4. बालकौ + आगतौ = बालकावागतौ
5. वै + इह = वायिह
6. कटे + उपवेशनम् = कटयुपवेशनम्
7. फले + इच्छा = फलयिच्छा
8. द्विषावहै + आर्तिम् = द्विषावहायार्तिम्
9. करौ + एतौ = करावेतौ
10. भानो + इह = भानविह
11. नरौ + उदारौ = नरावुदारौ
12. तौ + एकदा = तावेकदा

सन्धिविच्छेदः

1. गुरुवुत्साहः = गुरु + उत्साहः
2. बालावोजस्विनौ = बालौ + ओजस्विनौ
3. जनयुत्कण्ठा = जने + उत्कण्ठा
4. फलयिच्छा = फले + इच्छा
5. छात्रावगतवन्तौ = छात्रौ + अवगतवन्तौ

Lesson 53. A Glimpse of Vyanjan Sandhi.

When consonants join the joining bandwagon, we get, what you call, Vyanjan Sandhi..... व्यञ्जन सन्धिः । One of the most frequently used sandhi is the जश्त्वसन्धि । We can do the rest of the व्यञ्जन सन्धिः at a later date.

जश्त्वसन्धि (१) Go by these rules:

If a word ends with the first व्यञ्जन of the five वर्ग s (that is : either क्, च्, ट्, त् or प्) and is the followed by a word beginning with any swara then that व्यञ्जन of the first word gets transformed into the third व्यञ्जन of the same वर्ग.

That is :

क् + any swara becomes ग्

च् + any swara becomes ज्

ट् + any swara becomes ड्

त् + any swara becomes द्

प् + any swara becomes ब्

Then it gets added to the swara of the next word again to form a new letter.

Try the exercises in 53 A.

Lesson 53 A. Further exercises with Sandhi.

1. Do the sandhi of the following:

1. वाक् + ईशः =
2. दिक् + अम्बरः =
3. अच् + अन्तः =
4. सत् + आचारः =
5. जगत् + ईशः =
6. तत् + आनय =
7. मत् + अङ्गे =
8. सुप् + अन्तः =

2. Write the present and the past tense प्रथमपुरुष एकवचन forms of these धातु s + the upasargas.

A good idea would be to go through the upasarga lesson again before you attempt to do this exercise.

This exercise will help you figure out how the sandhi rules are applied with the past tense of a dhatu with an upasarga .

Do remember, the अ is added to the root dhatu. That means that you will be adding upasarga + अ + dhatu for the past tense. One has been done for you.

(Try and repeat the entire क्रियापद table to yourself just to hear what the words sound like....that will help you identify the words whenever you next hear them.)

The list is long, but for those of you who would like to improve your vocabulary, it is a treasure trove!

1. प्रति + वद् (to reply) प्रतिवदति , प्रत्यवदत् (प्रति +अ +वद्)
2. अनु + चर् (to imitate)
3. अनु + तप् (to repent)
4. वि + हर् (to wander)

5. सम् + हर् (to kill)
6. अनु + नय् (to cajole)
7. उप + नय् (to wear the sacred thread)
8. आ + नय् (to bring)
9. निर् + नय् (use it as णय् decide)
10. अभि + नय् (to act)
11. परि + नय् (use it as णय् to wed.)
12. परि + पत् (to wander)
13. प्र + नि + पत् (to salute)
14. अनु + भू (भवति) to experience.
15. उद् + भू to rise
16. परा + भू to defeat
17. परि + भ्रम् to make a journey.
18. सम् + भ्रम् to be in a fix.
19. अधि + वस् to live.
20. वि + वह् to marry
21. सम + वह् to massage.
22. प्र + सद् (सीदति = sit) to be pleased.
23. सम् + स्मृ (स्मरति) to recall carefully.
24. वि + स्मृ to forget.
25. अनु + कृ (करोति) to imitate.
26. अधि + कृ to take possession.
27. अप + कृ to act against someone.
28. उप + कृ to help
29. प्रति + कृ to decorate.
30. निर् + आ + कृ to remove.
31. अव + गम् (to understand)
32. उद् + गम् to rise.
33. आ + गम् to come
34. उप + गम् to approach

35. अनु + गम् to follow
36. सम + आ + गम् to come together.
37. निर् + गम् to go away.
38. प्रति + गम् to go towards.
39. प्रति + आ + गम् to return.

Lesson 53 B Answers to Lesson 53 A.

1. Do the sandhi of the following:

1. वाक् + ईशः = वागीशः ।
2. दिक् + अम्बरः = दिगम्बरः ।
3. अच् + अन्तः = अजन्तः ।
4. सत् + आचारः = सदाचारः ।
5. जगत् + ईशः = जगदीशः ।
6. तत् + आनय = तदानय ।
7. मत् + अङ्गे = मदङ्गे
8. सुप् + अन्तः = सुबन्तः ।

2. The present and the past tense प्रथमपुरुष एकवचन forms of these
ॐऽऽऽऽ s + the upasargas.

1. प्रति + वद् (to reply) प्रतिवदति , प्रत्यवदत् (प्रति +अ +वद्)
2. अनु + चर् (to imitate) अनुचरति , अन्वचरत् ।
3. अनु + तप् (to repent) अनुतपति , अन्वतपत् ।
4. वि + हर् (to wander) विहरति , व्यहरत् ।
5. सम् + हर् (to kill) संहरति , समहरत् ।
6. अनु + नय् (to cajole) अनुनयति , अन्वनयत् ।
7. उप + नय् (to wear the sacred thread) उपनयति , उपानयत् ।
8. आ + नय् (to bring) आनयति , आनयत् ।
9. निर् + नय् (use it as णय् decide) परिणयति , पर्यनयत् ।
10. अभि + नय् (to act) अभिनयति , अभ्यनयत् ।
11. परि + नय् (use it as णय् to wed.) परिणयति , पर्यनयत् ।

12. परि + पत् (to wander) परिपतति , पर्यपतत् ।
13. प्र + नि + पत् (to salute) प्रणिपतति , प्रण्यपतत् ।
14. अनु + भू (भवति) to experience. अनुभवति , अन्वभवत् ।
15. उद् + भू to rise उद्भवति , उद्भवत् ।
16. परा + भू to defeat पराभवति , पराभवत् ।
17. परि + भ्रम् to make a journey. परिभ्रमति , पर्यभ्रमत् ।
18. सम् + भ्रम् to be in a fix. सम्भ्रमति , समभ्रमत् ।
19. अधि + वस् to live. अधिवसति , अध्यवसत् ।
20. वि + वह् to marry विवहति , व्यवहत् ।
21. सम् + वह् to massage. संवहति , समवहत् ।
22. प्र + सद् (सीदति = sit) to be pleased. प्रसीदति , प्रासीदत् ।
23. सम् + स्मृ (स्मरति) to recall carefully. संस्मरति , समस्मरत् ।
24. वि + स्मृ to forget. विस्मरति , व्यस्मरत् ।
25. अनु + कृ (करोति) to imitate. अनुकरोति , अन्वकरोत् ।
26. अधि + कृ to take possession. अधिकरोति , अध्यकरोत् ।
27. अप + कृ to act against someone. अपकरोति , अपाकरोत् ।
28. उप + कृ to help उपकरोति , उपाकरोत् ।
29. प्रति + कृ to decorate. प्रतिकरोति , प्रत्यकरोत् ।
30. निर् + आ + कृ to remove. निराकरोति , निराकरोत् ।
31. अव + गम् (to understand) अवगच्छति , अवागच्छत् ।
32. उद् + गम् to rise. उद्गच्छति , उद्गच्छत् ।

33. आ + गम् to come आगच्छति , आगच्छत् ।
34. उप + गम् to approach उपगच्छति , उपागच्छत् ।
35. अनु + गम् to follow अनुगच्छति , अन्वगच्छत् ।
36. सम + आ + गम् to come together. समागच्छति , समागच्छत् ।
37. निर् + गम् to go away. निर्गच्छति , निरगच्छत् ।
38. प्रति + गम् to go towards. प्रतिगच्छति , प्रत्यगच्छत् ।

Summing Up Month 12.

Who said Month 11 had the shortest Summing Up? Month 12 does.

1. Some more Sandhis. Easy too. The difficult ones for much later.